List 10.
Tečaj XVI.

NOVICE
gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 40 kr., za pol leta 1 fl. 50 kr., za četert leta 55 kr.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 40, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 10 kr.

V Ljubljani v sredo 10. marca 1858.

Gospodarske skušnje.

V prav novem popisu palestinske ali svete dežele, ki izhaja iz rok ondašnjega stanovavca (dr. J. Schwarz „Das heilige Land.“ Frankfurt 1852), se bere, da na Jutrovem rabijo navadno smolo ali katran zoper mravljince, seršene in tak merčes. V Palestini namreč je tudi več plemen mravljincov, manjših in večjih, ki dosti nadlege delajo po hišah, in se v celih trumah nahajajo pri jedilih; le-ta merčes se nobene stvarí ne ogiba tako, kakor smolnega smradú. Tudi v tisti strani včasih zahajajo roji prav strupenih seršenov od egiptovske meje; ondašnji Arabljani, kadar morajo v takošni nadlogi na polji delati, si pomažejo obraz, roke in noge s katranom, in se s tem varujejo seršenovega pikanja, ker pred katranovim duhom bežijo te stvarí. Pri nas se ne kaže, da bi se mravljinci bali smolnega duha; mnogokrat napravljajo svoje kupe ravno pod smrekami, in na nje nanašajo smrekovega drobirja. Zatorej bi se utegnilo soditi, da pisatelj méni kamno smolo, ali kamni katran, ki se dobuje iz zemlje, zlasti iz premoga (Steinkohle); take smole se namreč veliko dobuje v Palestini okrog Mertvega morja, zlasti o kakem potresu močno priteka iz skalovja, in plava po verhu vode. Tako smolo nabirajo po tem ob kraji morja, ter jo prodajajo; tako ravno rabijo ondašnji čevljarji. Vredno bi bilo, tudi pri nas poskusiti tak pomoček, ker mravljinci pri kakih sladkih stvaréh ali pri sadežih delajo večkrat škodo.

Nekakošno zanimivo se mi je zdelo, da se ptuji pisatelj ali blezo prav za prav prestavljavec, pri popisovanji svete dežele spomni naše kranjske zemlje. Govorí namreč o Meromskem jezeru, skozi ktero teče reka Jordanska, in ki je višje nad Genezareškim; in pravi, da se to jezero poleti rado posuší, in preraste z zelenjavo in bičevjem, tako, da Arabljani ondi pasejo svoje čede, in se zverina, zlasti divji prešiči, skrivajo po ločji. Pristavi pa na zadnje: „To jezero je enako Cerkniškemu jezeru na Dolenskem (Unterkrain) v Ilirii (ker se namreč tudi tukaj večkrat kosí ali divjačina loví ondi, kjer je poprej voda stala).“ Da Cerkniško jezero stavi na Dolensko, namesto na Notrajnsko, mu ne bomo zamerili; saj še nekteri vredniki dunajskih, tedaj domačih časnikov stavijo Ljubljano na Koroško! „Dadrum keene Feindschaft niche.“ Hicinger.

(Kako klajo za konje varovati), da se po nepotrebnem ne trati, beremo v časniku „Rep. der Thierh.“ Ravno to so „Novice“ že večkrat svetovale. Naj se klaja napravi tako, da jo želodec lahko vso prebavi ali prekuha, in je skor nič skozi čeva prazne ne gré. To pa se naredí, da se oves ali vsaktero drugo žito zdrobí, merva in slama zreže (v rezanco); vsaka klaja se mora tudi z vodo enmalo pomočiti. Pravijo, da ovsa, če se celi zobati dá, gré četerti ali tretji del v zgubo. Če je to tudi enmalo preveč rečeno, je vendar le gotovo, da se ga saj desetina z gnojem pogubí. Priča tega so nam vrabci, šinkovci, seníce, vrane in drugi ptiči, ki se radi okoli hlevov potikujejo in v gnoji živeža išejo; če pa je sneg vse polje i. t. d. zapadel, jih vidimo po cestah, kako marljivo preiskujejo konjske fige. Gotovo bi tega ne storili, ako bi ne najdli zerna v njih, ki se jim dobro prileže. Bog obvari, da bi bili zavidni tem ptičem, ki tudi morajo živeti, in kterim pozimi včasih huda préde, — ali pervo je vendar, da gospodar skerbí za svojo živino in ne trati po nečimernem klaje. Klajo drobiti in rezati se tedaj pravi: klajo varovati.

(Môla v žitu pokončati). Neki kmet v Sardinii priporoča zoper žitnega môla konopnéno seme, bezgov cvet in pa česinj: to troje se vse skup stolče in v žitnici po tleh potrese. Mož pravi, da gotovo pomaga.

Meso, kot živež človešk, kakšno mora biti, da je zdravo in dobro?

Govor dr. L. Corvini-ta v zboru milaneškem.

(Konec.)

Tudi nasoljeno in prekajeno meso je večkrat sprideno.

Za suho meso se pa ne jemlje samo tako imenovana svinina; temuč goljufni mesarji prekajujejo in sušé tudi meso od druge, dostikrat še celó bolne ali pa take živine, od ktere ljudje mesa navadno ne vživajo, ki ni lahko od navadnega svinskega spoznati, in ki se je dostikrat že po shrambi, po nasoljenji ali prekajenji tako pokvarilo, da je človeku jako jako škodljivo. Kako škodljive so klobase človeškemu zdravju, kader so že prestare ali sicer sprideně, se že iz tega previdi, ker se v njih sčasoma nek poseben strup razvije. Gotovo je že marsikdo sprideně klobase s posebno slastjo jédel, in potem zbolel, pa je mislil, da je bolezen od kaj druzega. Sprideno meso bi pač dostikrat marsiktero bolezen napravilo, če bi se ne povžilo s kruhom, ki se po navadi k mesu prigrizuje.

Meso od živine, ki je za mertudom ali napenjanjem poginila, ali pa če bi se bilo živinče po kakošni v sapnik pridši reči zadavilo, ali če je utonilo, ni sicer zastran tega posebno škodljivo in pokvarjeno; vendar se mora vselej za gotovo zvediti: ali je živina res poginila zavoljo tega, tedaj se mora zavoljo mnoge gerde goljufije skerbno in natanko pregledati in preiskati, ali je za vžitek dobro ali ne.

Včasih kakošna reč živini ne škodje, temveč pa ljudem, ki njeno meso jedó, dostikrat težave prizadene, in to se takrat primeri, če je živina kakošen strup povžila v zdravilih ali pa na paši ali kako drugač, postavimo: živega srebra, mišice in nje pripravkov, fosfora, s kterim se dostikrat perutnina zavdaja, ki tudi nji najprej škodje, kar se pa kmali poznati dá iz posebnega duha, ki ga meso po fosforu dobí.

Bljuvna sol se rabi večkrat za zdravilo, toda meso od tako zavdane živali jésti je že dostikrat marsikteremu človeku hudo djalo.

Da bi bile kačice in mlečniki mesu škodljivi, ne dajo nekteri veljati.

Mak in druge omotice, pravijo, da niso tako nevarne: le Gaullet in Cruzel terdita, da živini gojzdni mak in pa zobnik jako škodujeta.

Po preobjedi (pasji smerti), čmeriki, podlesku, naperstku, smerdljivcu, vranjem očesu, tisovcu, breskvenem perji, pruski kislini i. t. d. živina ali samo zbolí ali pa tudi pogine, in nje meso je ostrupeno, torej je za vžitek škodljivo!

Koliko mnogoverstne živinske bolezni meso pokvarijo, da je ljudem manj ali več škodljivo, nismo v stanu vselej za gotovo vediti, toliko je pa vendar le gotova resnica, da je več bolezni, ki jih človek po zavžitem škodljivem mesu naleze. V to versto štejemo naslednje živinske bolezni:

Govejo kugo, čerm (vrančni prisad) v vseh podobah, steklino, pljučno kugo, kozé, ikre, bolezen v gobcu in še druge.

Da meso od goveje živine, ki je za kugo bolna bila, ljudem škoduje, so skušnje že v letu 1814 na Laškem dovelj razodele.

Za dokaz, da vrančni prisad mesu škodje, imenuje pisatelj „Lionski časopis", kteri pripoveduje, da je zbolelo 36 oseb, ki so meso neke krave jedle, ki je bila za vrančnim prisadom bolna, od kterih jih je 12 umerlo, ostale so bile pa komaj smerti rešene.

Meso stekle ali saj steklíne sumljive živine se mora vselej za prodaj prepovedati; od take pa, ki je za pljučno kugo bolna, ni od začetka bolezni jesti škodljivo; vendar bi bilo o tem še več marljivih skušinj želeti.

Od živine, ki je za kozami bolna, je meso, če je še tako nasoljeno, vedno škodljivo; take živine pa, ki je za ikrami bolna, terdi pisatelj, da kuhano meso v začetku bolezni ni škodljivo.

Meso glenovih ovác in goved je blede barve, se ne dá hraniti, je vodeno in se dá lahko raztergati, mast je mehka in rumenkasta; kuhana juha pa gosta in brez okusa. Zavolj preobile vodene kerví je meso samo na sebi netečno in ognjusno, če je tudi nasoljeno se ne dá hraniti, in je dostikrat uzrok raznih bolezin, posebno rada pa driska po njem človeka napada.

Druge bolezni, čeravno ne delajo mesa za človeško življenje tako nevarnega, vendar ga ognjusijo in netečnega storé, kakor na pr. griža, pohotnost ali francozi, garje in drugi razni kožni lúšaji, potem vse dolgočasne bolezni, in zlo grobi turi naj so zvunanji ali notranji. Meso enako bolne živine se mora skerbno in natanko pregledati, ker se ne dá na hip prepovedati, da bi se ne prodajalo.

Bolezni, ktere same po sebi konjsko meso škodljivo delajo in zastran kterih morajo mesarji pri klanji te živine posebno skerb imeti, so: smerkelj, červivost, smolika, francozi, vročinska bolezen, vrančni prisad, steklina, razne otekline, z eno besedo, sploh vse vnetja, ki delajo posebne spremene v drobu. Pomisliti pa je sploh, pravi pisatelj, ali se meso le enkrat ali večkrat zaporedoma jé.

Nihče, naj je še tako izurjen in skušen mesogled, ni iz pregleda samega mesa v stanu njegovih škodljivih lastnost natanko spoznati, že zato, ker je še živo živinče težko presoditi, če je popolnoma zdravo ali ne, in bolezen naznaniti, za ktero je bolno; potem takem je meso le takrat za zdravo poterditi, kadar je bilo živinče živo in pa zaklano od kakega poterjenega mesogleda natanko pregledano. Vsem tem in enakim nevarnostim v okom priti, svetuje pisatelj, naj bi se povsod občne klavnice napravile, od kterih koristi on tako le govorí:

Živina naj se živa in zaklana natanko pregleda, posebno pa prešiči, ker z njih mesom se največkrat goljufije uganjajo. Če se ob enem živa in zaklana živina v klavnici pregleduje, je gotovo, da za ogled ni preveč časa, pa tudi ne preveč oseb potreba.

Napáke slovenskega pisanja.

Spisal Fr. Levstik.

(Dalje.)

Sostave z veznico razpadajo v štiri verste, in sicer pod:

A.

a) Ime z imenom; zadnje ime ohrani samo steblo, sklon pak in pomen ima prilogov, na pr. „kozoglav, a, o, zlatoust, zlatorok, zlatolas, zlatorun (srb.) svilorun (srb.), zlatokril (srb.) zlatorep (Lašč), kosorep = gestutzt (Lašč.), srebropen = silberschäumig (staročeski), zlatopesk = goldsand führend (staročeski), vekožyzen, = ewig lebend (staročeski), volkodlak, [1]) kozonog, psoglav." [2])

Vidi se, da jemljemo v take sostave najraje živalska imena, imena telesnih udov, poleg tega pa tudi: „zlato in srebro."

Ako se pridene za moški spol končnica „ec", za ženskega „ka", dobimo iz priloga ime, kakor: „psoglavec, psoglavka". Sploh je pomniti, da Slovan, ako je naredil sostavo jeziku po godi, potem iž nje, kakor bi imel koreniko ali steblo pred sabo, dela: imena, priloge, glagole itd. Enkrat za vselej bodi rečeno, da se iz dobrih sostav praviloma sme izpeljati, kar hoče; tega še Nemec ne more. Vidili bomo, da v nekterih besedah še celo nimamo pervotne sostave, ampak samo to, kar je narejeno iž nje.

b) Prilog z imenom. Zopet ohrani ime samo steblo, sklon pa in pomen je prilogov, na pr.: „bosonog = einen einzigen stiefel anhabend (srb.), bosopet (Lašč.), suhopet, širokopleč (Lašč.), mlečnogob [3]) = gelbschnäbelig (Lašč.), stermoglav = praeceps (Lašč. in srb.), bolnoglav = an kopfschmerzen leidend (Lašč.), praznoglav, gologlav, golorok, golobrad (srb.), goloverh = kahlköpfig (Lašč.), golotrb = einen blossen bauch habend (srb.), prostolas = mit fliegendem haar (Lašč.), golomraz [4])" (golomraza zima, t. j. merzla zima brezi snega, Lašč.)

Zopet nahajamo tukaj narveč imen telesnih udov, pa tudi prilog „gol."

Nektere tacih sostav dobivajo prilepek: „n" ali „ast", vzlasti kader niso iz imen telesnih udov, časi pa tudi, če so, na pr.: „grenkokožen, debelokožen, mladokožen (Lašč.) širokoperen (Lašč.), mehkonožen, golobradast (srb.), mladoličen, okrogloličen, kratkočasen, gostobeseden = plauderhaft (Lašč.), sladkousten, hudomušen = schalkhaft (Lašč.), zlovoljen = übel gelaunt (srb.), zlosrečen (srb.)"

---

[1]) Ta beseda je bila nekdaj gotovo le prilog. Pis.

[2]) Nikomur se ne morejo priljubiti sostave, kakoršne so na pr. te: „srebronožičen (silberfüssig), limbaroramen (lilienarmig, prav za prav: λευκωλενος). Pustimo: „limbar". pišimo raje, kakor govorimo: „lilija", enako druzim Slovanom. Uže je bil opomnil g. Hicinger v „Novicah", kar je tudi res, da „limbar" ni druzega, kakor: „lilienberg." Pravimo namreč: „limbarska (Dolenec tudi: liberska) gora, namesti: „lilienberška", in berž so menili pisatelji, češ hvalo Bogu! limbar je slovenska beseda za: „lilijo." Gredoč naj tudi opomnim, da nimamo besede za: „arm" (brachium). „Rama" je le: achsel, tedaj ne: „para odideta ramo v rami!" Stari Slovenci so djali: „mišica" (der arm), in Serbje pravijo še zdaj. Bere se v staročeskem tudi: „paža" (der arm), to je naša: pazha (pozuha). Ali mi govorimo samo: „deti kaj pod pazho; voditi koga (za) pod pazho." V serbskem je: „drže njega za oba pazuha." Iz tih izgledov se kaže, kakor da bi „pazha" ne bila samo „achselhöhle (uchse)", ampak časi skoraj tudi „oberarm (lacertus)." Pis.

[3]) Iz tega je tudi ime: „mlečnogobec." Govori se: mlečnogobec, ti tega še ne smeš vediti! Pis.

[4]) Iz tega je ime: „golomrazica", na pr. dans je huda golomrazica, to je: velik mraz brezi snega. Pis.

Namesti priloga se jemlje časi tudi kaka druga beseda, njemu sorodna, kakor:

α) Glagolova korenika z imenom v prilog, redko v ime, na pr. „vertoglav, klapouh = von herabhängenden ohren (Lašč.), stermoglav, [1]) serborit, mencorit (Lašč.), motoroga“ (nekako motovilo, pa tudi les, ki je zanj pri zvonu privezana verv).

β) Deležje (mittelform) preteklega časa terpivnega naklona z imenom v prilog, na pr. „vitorog = von gewundenen hörnern (srb.), zvitorep = schlau, durchtrieben (Lašč.)

γ) Deležje zdanjega časa z imenom v prilog, na pr. „cvetečeličen“ (Preš.)

δ) Zaime: „sam“ [2]) z imenom v prilog, na pr. „samovoljen, samokolen“ = einräderig; te pervotne sostave pri nas ni slišati, ampak navadna je le beseda iž nje narejena: „samokolnica“ = schubkarren.

ε) Zaime: „svoj“ z imenom v prilog; večidel ima pritiklino: „n“, pa ne vselej, na pr.: „svojeglav in svojeglaven; svojevoljen.“

ζ) Číslo (zahlwort) z imenom v prilog, pa tudi v ime. Za prilog se jemlje večidel, pa tudi ne vselej, prilepek: „n“, še celó: „ast“, za ime časi: „a“, tudi: „ec“, na pr. „enólik = gleich gross (Lašč.), dvadneven, trileten, samook = einäugig, samorog, samorogast = einhörnig (samorogasta in samoroga krava, Lašč.), Triglav, trinog, stanoga = tausendfüssel), Staglav = centiceps (staročesko osebino ime), stoklas, po Dolenskem tudi: stéklas, šestogubec, šestoper = von sechs blättern (srb.), šestokril = von sechs flügeln (srb.), pa tudi: šestokrilen, samorog (ime), pa tudi: samoroga in samorogec“ = einhorn (Lašč.)

Nobene sostave niso tako negotove, kakor te: v slovenskem nimajo nektere nič veznice; nektere jemljo: „o“; beseda: „stanoga“ pa ima srednji spol množnega števila, kar je bilo menda starim Slovencem vselej navada, kader so delali sostave s číslom „sto.“ Serbje devajo: „o“, pa tudi „e“, na pr. „trostruk = dreifach, troleten, tregodišnje“ (vino); primeri naše: „stéklas!“

(Dalje sledí.)

Potovanje po izhodnem ali po jutrovih deželah v letu 1857.

Spisal Mihael Verne.

XIV.

Dan današnji nima Bejrut, razun lepe lege ob zelenem griču, nobene nekdanjih slovečih krasnost več, in ne bo menda nikdar več, kar je nekdaj bil, ker mu zavetne, varne luke manjka. Če je količkaj vetra na morji, se ne more skorej v mesto. To pa je kupčii, ki ga bogatí, velika zadrega. — Naša „Adria“ priderví kmali po sedmih zjutrej pred mesto v lepem vremenu (ne nevihte ne viharja ni bilo in še skorej vetra ne, dasiravno je nekdo po časnikih razglasil, da smo bili v veliki nevarnosti!) — in se ustavi v odpertem morji daleč od mesta, pred kterim se valovi lepo lomijo in penijo. Kmali obdajo parobrod Arabčani s svojimi čolni, da bi nas v mesto prepeljali, in tù vidim pervikrat, kako živ in čverst narod so Arabčani. Vse upije in kričí in se suva okrog „Adrie“ hujše ko Gerki v Siri. In dasiravno vidijo, da se nihče v mesto ne napravlja, se vendar dolgo časa ne dajo odpraviti. — Proti enajsti uri se naveličamo mesto le od deleč gledati, in se napravimo v mesto — pa le štirje, vsem drugim je bilo morje prehudo. — Mesto, ki šteje blizo 4000 duš, je res lepo, pa le azijatsko, ne evropejsko mesto. Ulice so sploh ozke in ostudno umazane, pohištva pa so terdne. Tudi tlak je boljši ko v Smirni, in človek ni vsak hip v nevarnosti si polomiti noge, dasiravno je v ozkih ulicah sèm ter tjè velika gnječa, ker se vse — psi, velbjudi (kamele), konji, mezgi in ljudje raznih národov po njih mešajo. Še v lepem, z blagom vsake verste obilo naloženem bazaru, ki mi je narbolj dopadel, je malo snage. — Verh griča nad mestom stojí lepa velika vojašnica ali kasarna, ki sem jo tudi ogledal. Nek nižji častnik mi jo je prav prijazno skazoval. — Mestna okolica je jako plodna in polna lepih vertov in pristav z mnogoverstnim drevjem; le na jugo-zahodni strani je obširna puščava drobnega rumenkastega peska, ki skorej do mesta sega. Posebno je okrog mesta mnogo lepega murvenega drevja.

Ko mesto ogledam, grém še čez pol ure deleč do kraja, kjer je, kakor se pripoveduje, sv. Juri zmaja umoril. — Sveti Juri je v jutrovih deželah povsod v veliki časti, in skorej bi djal, pervi in narvečji svetnik. Od kod pa omenjena pripovedka izhaja, Ti ne vém povedati. Pripoveduje se, da nekdanji tukajšni molikovavci so žertovali neki gerdi pošasti, grozovitemu zmaju, vsako leto kakošno dekle, — da ob času sv. Jurja je bila določena v to žertev kraljeva hči — da pa junaški vojak, sv. Juri, je zmaja umoril in kraljičino gotove smerti rešil. Al to diší preveč po basnoslovni Andromedi in po Perzeju — in čeravno je gotovo, da so molikovavci v starodavnih časih molikom sèmtertjè tudi ljudí, posebno nedolžne otroke in lepe dekleta žertovali, je nasproti tudi gotovo, da ob času sv. Jurja ni bilo v teh že dobro omikanih krajih več takih vraž in hudobnih neumnost. Kar je tedaj resničnega v ti povesti, je menda le to, da neka kraljičina, ali prav za prav cesarica Aleksandra, vidši svetega mučenca Jurja kreposti in čudeže, se je s pomočjo božjo zmaja peklenskega oprostila, ker je praznost in nečimernost molikovavskih vraž spoznala in se kristjanske vere poprijela, rekši: „Bog svetega Jurja, pomagaj mi, ker le ti si edini vsegamogočni Bog.“

Ker sem zgorej opomnil, da v mestu bejrutskem je kristjanska vera že zgodej lepo in čversto cvetela, hočem opomniti tudi čudovite prigodbe z nekim svetim razpelom, ki nam jo sv. Atanazi pripoveduje. Judov — pravi omenjeni pisatelj — je bilo takrat (okoli leta 240 po Krist.) mnogo v Bejrutu. Neki kristjan, ki je stanoval poleg neke sinagoge ali shodnice judovske, je pri postelji na steni imel razpelo. Ko pa popustí stanovališe, ki mu je premajhno bilo, ga vzame neki Jud v najem. Kmali potem povabi Jud nektere svojih prijatlov na kosilo; pa nekdo izmed njih zapazi podobo Odrešenika našega, ki jo je bil kristjan na steni pozabil, in se čez novega stanovavca tako razserdi, da ga celó zatoži pri poglavarji duhovnov ali rabinov judovskih. Ker zavoljo tega ustane velik hrup, se podajo rabini in starašine judovski v hišo, vzamejo razpelo ter pravijo: Očetje naši so tega Kristusa zasramovali — storimo kakor oni. Nato pljujejo na razpelo in mu delajo nečast in sramoto, kakor se je o pravem terpljenji Kristusovem godilo. Ko mu pa stran prebodejo, teče iz lesenega razpela voda in kerv. Vjamejo jo v neko posodo, ter pravijo: Ker nasledovavci Kristusovi terdijo, da je delal čudeže vsake verste, nesimo posodo s kervjo in vodo v shodnico in poškropimo bolnike, in če je res, kar se o Kristusu pripoveduje, bodo ozdravili. — Ko jo v sinagogo prinesejo, storí v resnici mnogo čudežev na hromih, slepih, gobovih in drugih mnogoverstnih bolnikih. Judje to vidši se kesajo svoje pregrehe, prosijo odpušenja, se resnično spreobernejo, se dajo

[1]) „Sterm“ je prav za prav korenika, vzeta glagolu: stermeti; pa zdaj je uže prilog. Pis.

[2]) Beseda „sam“ je časi číslo, časi pa zaime; v obeh pomenih se jako rada sostavlja. Pis.

*

kerstiti in postanejo verni kristjani, sinagogo ali shodnico svojo pa predelajo v kristjansko cerkev, in jo posvečé Spasitelju ali Zveličarju Nebeškemu. — Pervi posestniki tega svetega razpela so bili nek Gamaliel, svetovavec ali starašina judovski, sveti Pavel, sveti Jakob in še drugi. Dan današnji pa se menda ne vé, kam je prešlo to čudodelno razpelo.

XV.

Naslednji dan, 3. aprila, so bili valovi manjši in morje pokojniše. Zato se podajo tovarši v Bejrut, jaz pa ostanem na parobrodu, ter ogledujem od deleč sloveči Liban ali Libanon, ki sem ga tolikokrat povzdigovati in čislati slišal, in ki sedaj v vsem svojem veličanstvu stojí pred menoj. — Liban pa ni kak posamesen hrib, ampak je odrastek gore tavriške, velika in visoka gora, ki se tudi sama v razne odrastke delí. Pa le zahodni odrastek, ki nekdanjo Fenicijo na izhodni strani obdaja in od ostale Sirije delí, se imenuje Liban; daljemu odrastku pa, ki se bolj proti jugo-izhodu vleče, pravijo Antilibanon. — Liban se vleče od severja proti jugu do blizo nekdanjega slovečega Tira, kjer se malo po malem znižuje in v planjavi zgubí. Liban je, kakor pravim, odrastek gore tavriške in se vleče deleč od severja, pa še le 16 milj nad mestom Tripoli dobí imé Liban; kako ga pa dalje proti severju imenujejo, mi ni znano. — Med obema odrastikoma, Libanom in Antilibanom, se razprostira velika lepa in rodovitna dolina ali ravnina, ki so jo nekdaj votlo Sirijo (Coelesyria) imenovali.

Liban je visoka, pa ne sterma gora, ker se hrib za hribom le malo po malem kviško vzdiguje, tako, da se dá gora v čvetero različnih opasij razdeliti. Tla pervega opasja rodé in dajajo obilo žita in mnogoverstnega sadja. Drugo opasje je kamnito in polno golega skalovja, in se dá le sèmtertjè obdelovati. Tretje opasje pa je raj libanski. Tù je v milem podnebji, dasiravno je hrib že jako visok, vse polno mnogoverstnega drevja, lepih vertov, dobro obdelanih njiv in hladnih studencov, ki se v potoke stekajo in zemljo namakajo. Četerto opasje pa obsega visoke verhe krasne libanske gore — najvišji meri 9600 čevljev — ki so pa pri vsi svoji visokosti vendar še dobro obraščeni, pa tudi polni ledú in snega. V pervem in tretjem opasji se prideluje posebno veliko lepe svile in žlahnega olja in vina, ki mu Lahi „vino d'oro del monte Libano“ — zlato libansko vino — pravijo.

Ni se tedaj čuditi, da gora libanska že od nekdaj toliko slovi, da jo sveto pismo tolikokrat v misel jemlje, in da preroki prilike svoje po nji posnemajo. Kako bi ne bili preroki in pesniki ljudstva božjega, ki so ta krasni hrib pred očmí imeli, Boga za ta umotvor njegov hvalili in povzdigovali, vidši na vsakem griču tisuč in tisuč visokih, ko sveče ravnih palmovih dreves, ki se čez pomarančne in oljkne gaje in lepe vinograde vzdigujejo! Že Mojzes (L. V. C. III. 24, 25.) moli: „Gospod Bog, jel si kazati služab-„niku svojemu veličanstvo svoje in mogočno roko svojo, „zakaj ni ga druzega Boga ne v nebesih, ne na zemlji, „ki bi bil v stanu delati dela tvoje, ali se meriti z mogoč-„nostjo tvojo. Daj mi tedaj, da grém in vidim deželo dobro „in plodno unikraj Jordana, izverstno goro Libanon.“ — 71. psalm pravi o Kristusu in njegovem kraljestvu na zemlji: „Terdnost njegova bo na zemlji v visočinah hribov, „in sad njegov bo povzdignjen še verh Libana.“ — V visoki pesmi (cap. IV. & V.) pravi ženin nevesti svoji: „Duh obleke tvoje je kakor duh Libanov in vert tvoj „kakor studenec živih vod, ki naglo iz Libana tečejo.“ — O krasnosti in kinču neveste Kristusove pa prerokuje Izaija (cap. 35, 2.): „Cvetela bo kakor limbarji; cvetela „bo in veselo stala v vsi radosti in v veselji; zakaj dana „ji je krasnost Libanova, kinč Karmelov in Saronov; „vidili bodo veličanstvo Gospodovo, kinč Boga našega.“

V starodavnih časih pa je slovel Liban tudi zastran svojih krasnih cedrov, kterih les je, tako reči, nestrohljiv. Pridni Feničijani so si tesali iz njih brodove ali barke, in mnogo mnogo jih je porabil tudi Salomon, ko je Bogu tempelj, sebi pa kraljevo poslopje zidal in stavil. Trideset tisuč delavcov je imel deloma na Libanu v gojzdu, da so les sekali in tesali, deloma pa drugot, da so napravljeni les v Jeruzalem spravljali. — Pozneje so imeli tudi kralji egiptovski Ptolomejeve rodbine marsikakošen terd boj s kralji sirijškimi, da bi Liban in sirijške gojzde v roke dobili, ker v Egiptu ni lesa za brodovje. — Dasiravno pa se je cedrov gojzd na Libanu malo po malem posekal in zaterl, se nahaja vendar še dan današnji na gori libanski, toda le v enem samem kraji, še nekoliko cedrovega drevja. Kakih sedem ur od mesta Tripoli stojí še okolj 400 cedrovih dreves, med kterimi jih je dvanajst do petnajst sila starih. Nekteri celó terdijo, da so še iz Salomonovih časov; al to je težko verjeti, zakaj ko bi to bilo, bi bile te drevesa že blizo 2900 let stare; to pa utegne vendar preveč biti. — Največi ceder, ki se še vidi, je visok do 300 čevljev, njegove spodnje veje so dolge po 50 čevljev in še čez; deblo njegovo pa meri na okrog ali na obsežek do 40 čevljev. To je pač debelost, da je kaj. Zato primerja David (psalm 36. 35—36.) veliko, pa le dozdevno blaženost in srečo hudobnih libanskim cedrom rekoč: „Vidil sem hudobneža visoko povzdignjenega kakor cedre na Libanu. In šel sem memo, in ni ga več bilo, in iskal sem ga, in ni bilo najti kraja, kjer je bival.“

(Dalje sledí.)

Pisma o Slovencih in Slovenkah.

IV.

Kaj delaš? me prašaš in mi očituješ, da tako dolgo Ti ne pišem. Čuj, preljubi moj! Tvoje poslednje pismo mi je prece serce pobilo, da nisem si ga dolgo mogel okrevati. Že sem menil vse upanje na prihodnost slovenskega duha po Dravi v černo morje poslati, ko me hipoma iz tožnega mojega sveta zdrami stari oče Vodnik. Z Veršaca se mi je pokazala njegova êterična podoba. Kakor silen velikan je stal v beli haljini, okoli glave solnčni svetli blesk, v desnici pa deržeč žezlo duševenega kraljestva; v levici je imel sreberno liro. Žezlo položivši na visoki Triglav zapoje milo pesem, da viri slovenskih gor in valovi bistre Save so postajati začeli in poslušati pesem pervega pesnika slovenskega. In glasila se je ta pesem:

Zdravo! bratje po Slovenskem,
Po Dolenskem in Gorenskem,
Po prijaznih štirskih gričih,
Po pečnatem Korotanu,
Zdravo! bratje kraj Adrije!
Moj duh še med Vami žije.
Naprej! naprej! sini dragi,
Le slavite v novi zmagi
Ljubo svojo domovino.
Kar duh stvarja, to edino
'Ma obstanek na vse veke!

In êterična podoba zgine spred očí in harmoniška pesem se odmeva po vseh štirih straneh drage Slovenije, in nisem bil sam, kteri je gledal podobo in slišal pesem, temoč bilo jih je več — zvestih bratov in sodelavcov na rodovitnem polju slovenstva.

In pritekel je dan stoletnice, in tudi duh Ljubljančanov in Ljubljančank se je zavedel, da je pokolenja slovenskega, in praznovali so god dušne moči z nadušnostjo, da nam v daljini je serce poskakovalo kakor radostno nedolžno dete pred nježno materjo, ktera ljubemu detetu hitro ne podeli milega dara.

In sedaj, ko zvesti sinovi iz vseh krajev sveta pošiljajo po svojih močeh velikodušne prineske za spominek

slavnega pevca, bi jaz ne smel verjeti na boljšo prihodnost Slovencov?

Verujem, kakor v vsemogočnega Boga, v moralno moč Slovencov, v krepost slovenskega duha in

Kar duh stvarja, to edino
'Ma obstanek na vse veke!

Zato ne opešajmo! Novo leto nam je prineslo dosti veselja.

Obveljalo je naše ime med izobraženimi narodi, in to ni mala reč. Slovstvo naše lepo razcveta, kamorkoli se ozremo. „Glasnik" razglaša po slovenskem svetu marljivo delavnost mlajših spisateljev slovenskih. Kako drugače je vse bilo pred 20 leti! Koroška je imela dva, Krajnska tri, Štirska dva moža, kteri so marali za slovenščino. Kdo bi bil takrat sanjal, da za 20 let se bode že poskušalo skoro v vseh betvah vednost pisati? In kako sadaj pridne čbelice nosijo cvet v koške iz vsakoverstnih cvetlic!

Kar nismo še doživeli, vidimo — v tem hipu. Ko še v „Novicah" se natiskujejo prekrasni potopisni članki našega častitljivega rojaka in v pisateljstvu pravega junaka kraj sinje Adrije, g. prošta Verne-ta, že prinaša nemšk časnik lepoglasen prevod.*) In sosedi naši tisučletni majajo z glavmi, in se čudijo rekši: Ali je mogoče tako imenitne in zanimive članke pisati v slovenskem jeziku, kteremu smo se še pred malo leti posmehovali ko zapušenemu siromaku in nagemu bratu v kolu vitežkih, krasno oblečenih evropejskih sobratov?

Da! globoke rane so tadaj vsekovali ti posmehi domoljubnemu sercu, — al te rane se celijo sedaj, in slovenskega pisatelja navdaja nova moč, ker vidi, da začenja mu tudi že sadajnost biti pravična. Pa tudi več ne išče. Kakor ni donašalo slovensko pisateljstvo rajnemu Vodniku bogatih zakladov, tako tudi jih ne nosi dandanašnjim pisateljem, — al ker od slovenske Modrice to velja, kar velik nemšk pesnik poje od nemške:

„Kein Augustisch Alter blühte,
Keines Medizäers Güte
Lächelte der deutschen Kunst,
Sie ward nicht gepflegt vom Ruhme —
Rühmend darf's der Deutsche sagen:
Selbst erschuf er sich den Werth"

mu to poplačuje vse trude in težave.

Vendar sklenivši to pisemce Ti povém, da ne smeš misliti, da bodo zmiraj zvonile moje pisma tako prijazno. Nisem same čiste poetiške nature, temuč svet me je zglodal in vpregel v terdi jarm suhe proze, zato bodem v drugih pismih poleg hvale tudi postavljal svaritev in ostro grajal, kar kvarja duh národni in kar ne osvetluje lica slovenskega pred mogočno carinjo — izobraženostjo.

Božja pomoč brate! Vès Tvoj Vitomar.

O vučjem pastiru.

Narodne pripovedke iz okolice Varaždinske.

Prinesek za slovensko mitologijo.

Nabral M. Kračmanov.

(Dalje.)

4. Bili su dva brati pak je jeden bil vučji pastir. Jeden pak je bil jako bogat i imel je puno svinj, a brat mu je hodil 'saku noč svinje klat tak, da mu je 'saku noč po jedno dvoje zaklal. Onda je on mislil: gdo je to da mi svinje kole? Pak je išel pazit gdo bu išel klat svinje. On čeka čeka; dojde njegov brat da bu svinje klal. Spazi vuka da je nutri; a to je mu bil brat kajti se je na vuka stvoril 'da je bil vučji pastir. A on vudri vudri po njem kajti ni znal da mu je brat, i zatukel ga je. Gda pak ga je zatukel valje (=koj, prec) je on onda vučji pastir postal na mesto njega. Onda se je navek okol hiže držal i hodil, i bili su ga pri hiži kajti nisu znali da je to on. A jednu večer došel je pod obloke i poslušal kaj se divaniju vu hiži. A oni su se baš od njega divanili, neg nisu znali itak da je to on, i divanili su se ovak. Jeden veli: to ni, moji ljudi, pravi vuk, to je vučji pastir. A drugi veli: on bu tak dugo vuk dokle god ne bu posvečenoga mesa jel. A on je 'se to čul i odišel je, a za četiri dane bil je vuzem, a on je išel čekat gda budu žene nosile meso iz cirkve, da si bu zel i pojel. On ide po prtine (=prtina je gaz po snegu narejenu-) a jena žena nosi iz cirkve baš iz njegove hiže. On dojde k nji a ona se ga prestrašila gda ga je zagledala pak je hitila košaru z mesom pa beži beži domom. A on tam najel se je mesa i človek je postal. Onda je zel košaru i išel je domom; gda je domom došel veselili su se, pili i dobro debelo jeli. I ja sem tam bil, iz pisanoga peharčeka vince pil da sem pijan bil.

5. Bili su jenkrat dva brati. Jeden je bil stolar a drugi je bil zidar. Stolar se je oženil na domovini, a brat mu zidar odišel je vu Tursku pa je tam jednu coprnicu zel si za ženu. Ov stolar imel je puno dece a zidar niš. Onda išel je jenkrat ov zidar k svojemu bratu stolaru pa mu je rekel da mu naj dá jedno dete. Ov stolar mu veli: zemi si 'se, ja je tak komaj i komaj hranim. A ja nečem 'se, neg samo jednoga i to Jožeka. I odpelal ga vu Tursku pak ga je tam dal školati. Za dugo časa vumrla je ova coprnica. Gda je ova vumrla onda su ovi dva njene knjige pregledovali pak su našli da, či bi gdo se pustil v drugi svet, doli je jedna kapela, a vu oni kapeli su tri lampaši, jeden črni i dva žuti; ovim žutim mora mira dati, samo ovoga črnoga mora zeti; ali on mu se ne bu dal vloviti, neg ga mora te čas tirati dok ga vlovi; gda ga vlovi onda ga naj z jednim belim ropcom obriše, pak onda dojdeju k njemu sedem vragi, pak ga budu pitali kaj zapoveda, i kaj jim reče, mu včiniju. Dobro. Ov zidar pusti ovoga Jožeka čez jednu luknju dol vu drugi svet. Ov Jožek, gda je dol išel i vre ovu kapelicu spazil, dojde na jenkrat ta coprnica ovoga zidara žena, pa mu veli: kam ideš, Jožek? Ov, kak ji 'se pove kam idi i zakaj ide, ona njemu veli: na, to hodi ti rajši z menum. Jožek išel je taki ž njum, i došli su k jednomu gradu, gde su bila 'sa vrata i ormari otprti. Gda su gor vu prvu hižu došli. tam je bil jeden ormar. A ova baba dala mu je još predi neg su gor došli, jeden bat. Gda su do ormara došli reče baba: vudri po ormaru. Kak je on vudril, na jenkrat skoči jedna princeza vun pak mu veli: fala ti, moj dragi, kaj si me oslobodil, ja sem zacoprana bila. Onda su išli 'si tri vu drugu hižu, i tam je bil jen ormar i po onem je vudril, a iz onoga je druga vun skočila, pak i ona mu je tak rekla kak i prva. Onda su išli 'si četiri vu tretju hižu, i tam je po jednem ormaru vudril a tam je naj mlajša vun skočila pak mu je ono isto rekla kaj i ove druge dve. Onda su išli 'si pet vu jednu veliku palaču, tam je bil jedni lepi stol. Ova baba veli pak Jožeku da naj vudri po stolu. On vudri i kak je vudril na jenkrat bil je stol pun sakojačke jestvine. Ovi su se četiri seli okolo stola a baba pak je išla vratom pa je navek mrmrala: kaj meni nikaj ne bute dali? Onda su ove princeze rekle da naj ovu babu vudri, da je ona 'semu tomu kriva, kaj su one zacoprane bile. I Jožek taki se je stal pak je babu vudril. Kak ju je vudril taki je vkamenila se. — Posle gda je jenkrat išel vu lov došel je do one kapele. Onda se je zmislil da zakaj je došel na ov doljni svet. A tomu je več bilo tri leta kaj je dol došel. Na to odišel je vu kapelu, pak je tam našel te tri lampaše, dva žute a jednoga črnoga. Hitro je štel črnoga vloviti ali mu se je ne dal. Gda ga je dugo po kapeli tiral itak ga je vlovil. Kak ga je vlovil išel je hitro k oni grabi gde ga je zidar dol pustil. Ali kak je tam došel nega ničesa bilo niti čebra niti jame, 'se je bilo drugač. Onda počel je toga lampaša z belim ropcom brisati i na jenkrat

*) Gradčki časnik „Aufmerksame."

došli su sedem vragi pak su pitali da kaj zapoveda. On jim odgovori, da ga taki odneseju na gornji svet, ali ne k zidaru neg ocu. Komaj je to rekel več su ga odnesli. Gda su ga donesli k ocu rekel je: japa, dajte mi stana. Onda ov ga je ne poznal, pak mu je rekel, da ima dosti svoje dece pak ne more drugomu stana dati neg, či oče, kaj bu vuni na kuruznici spal. Ov pak se je vu doljem svetu navčil kak grof spati, pa je ne štel na kuruznici spati, neg je obrisal lampaša. Kak ga je obrisal došli su sedem vragi pak su ga pitali da kaj zapoveda. On im odgovori: ja očem da bude na jenkrat na mestu ovoga kupa jeden grad. Komaj je to rekel več je bil grad gotov, i on je na posteli spal. Drugi dan vu jutro prestrašil se je njegov otec, gda je vidil kakov grad je čez noč postal. Za dva dana dal se je spoznati i rekel je da ov grad je njegov, on pak je odišel dale po svetu. Na jenkrat se nekaj zmisli pak obriše lampaš. Gda su vragi k njemu došli reče jim da mu moraju jednoga grada zidati čez noč da ga bu šest vur dalko videti. Drugi dan bil je na onem istem mestu gde je vragom zapovedal baš takov grad kak je njim zapovedal napraviti. Ne dalko od ovoga grada svetloga bil je jen grof, koj je imel jednu lepu čer. Ovi pak se je jako ov svetli grad dopal, pak je navek mislila kak bi ona mogla gospa od ovoga grada postati. Gda je to Jožek čul, da bi ovoga grofa čer rada postati gospa od grada, išel je grofu za nju prosit. Grof pak mu veli: ako se zelenemi konji po nju dopela onda ju dobi. Gda je doma došel obrisal je lampaša i došli su vragi pa su pitali da kaj zapoveda. On im odgovori, da mu zutra moraju dopelati jednu kučiju potpreženu s četiri zelenemi konji. Drugi dan gda se je zbudil, več je videl četiri zelene konje zapežene pod jednum lepum kučijum. Gda se je grofu dopelal rekel mu je grof da mu još ne dá čer, neg on mora do zutra napraviti iz srebra jednoga mosta od jednoga do drugoga grada. Gda je doma došel obrisal je lampaša. Taki su došli vragi i pitali su ga kaj zapoveda. On im reče da mu moraju od njegovoga grada do grada grofovoga jeden most iz srebra napraviti. Gda se je drugo jutro stal našel je več gotov most. Onda je išel po nju i dobil ju je za ženu. Posle jenkrat išel je v lov a do tičas došel je ov zidar, koj je čul od toga čuda. Gda je tam došel prosil je gospu da mu dopusti muštru zeti od grada da bude takvoga Turskomu caru zidal. Ona je njemu to dopustila, a gda je došel do njegove postele, hitro je poiskal toga lampaša, i kak ga je našel odišel je vu drugu hižu pak je obrisal z belim ropcom. Kak ga je obrisal došli su sedem vragi pak su pitali da kaj zapoveda. On im reče, da moraju odnesti ovoga grada obèr morja vu zraku da ga nigdar nigdo ne bu vidil. Komaj je on to zgovoril več je bil v zraku grad. Gda je došel gazda od grada doma ne vidil grada. Taki išel je k fratru pak ga pital, da gde bi mogel zeznati gde je njegov grad. Ov mu odgovori da naj ide vučjega pastira pitat. Drugi dan išel je k vučjemu pastiru pak ga je pital, ali bi on štel svoje vuke pitati za toga grada. Ov mu odgovori: zakaj ne? Na to zapuše vu jeden rog, i na jenkrat bilo je prek jezer vukov pred njim. Onda je pita pastir, ali je gde koj vidil takov i takov grad. Ali ni jen ni znal. Onda odišel je k ribjemu pastiru. Niti nijedna riba ne znala. Onda išel je k vtičjemu pastiru. Ni tam ne ni jen znal, samo na zajdne došel je jen golub; on je rekel da zna. Onda pisal je Jožek lista ženi da kak mora lampaša obrisati i vragom reči da naj grada tam odneseju 'de on bude. Pa da lista golubu a golub ga odnesel na oblok. A ona je tak napravila kak ji je Jožek pisal; vragi su grada donesli k Jožeku a zidara su zatukli.

(Konec sledí.)

Novičar iz avstrijanskih krajev.

Iz doljnega Štajerskega 1. sušca. — Zime letos ni konca ne kraja; ostra sapa brije in vode povsod manjka že od lanske spomladi. Mlinarji in fabrike zdihujejo po nji. Drava in Mura ste polne ledú, in bati se je, kadar bode južno vreme nastopilo in led se otajal, da sila ledenih skladovnic ne bi poderla marsikterega mosta čez Dravo, kteri ne stojí ravno na preterdnih nogah.

Iz Tersta 1. sušca. Danes zjutraj nam je zvonjenje vseh zvonov oznanjalo prihod našega svetlega škofa iz Rima, od kodar so se na Lloydovem parniku čez Jankin pripeljali.

Iz Gorice 2. sušca. Naša kmetijska družba je prečastitega prošta gosp. barona Auguština Codeli-ta za svojega predsednika izvolila in presvitli Cesar so to volitev 16. dan pr. m. poterdili.

Iz Krajnsko-horvaške meje 1. sušca. * Da si naša visoka vlada res prizadevuje sčasoma odpraviti vse overe, ktere so bile prostemu občenju na poti, se očitno vidi tudi v tisti novi postavi, po kteri so v našem cesarstvu namesto poprejšnih potnih listov (pôsov) vpeljane izkaznice (Legitimationskarten). Po pravici je bila tedaj ta nova naprava povsod z velikim veseljem sprejeta. Unidan sem slišal iz naše sosedne dežele horvaške, da imajo tam zraven nemške besede izkaznice tudi v horvaškem jeziku napravljene, da človek, ki ne razume nemškega, v svojem jeziku dobí pisanje v roke, in potem vé, kaj ima. Pri nas na Krajnskem nisem še nikjer vidil izkaznic tudi v slovenski prestavi. Ako tedaj izkaznic res nimamo v domačem jeziku kakor jih imajo drugod, se mi menda ne bo zamerilo, ako očitno željo izrečem, da bi se tudi pri nas napravile izkaznice tako, da bi zadostile vsem našim ljudém, in nadjam se, da „Novice“, ktere se niso nikoli za nič prenapetega vlekle, ampak vselej se le oglasile za to, kar je prav in potreba, ne bojo vergle tega mojega pisma pod klop, ampak ga dale na svetlo, da se zvé pravična želja o tej zadevi. Zakaj pa je res treba, da so izkaznice pri nas tudi v slovenskem jeziku? Potreba je očitna kot beli dan. Da je pri nas dosti ljudí, kterim grejo izkaznice, ki pa ne razumejo nemški, je gotovo; ker pa so izkaznice veljavne le za leto in dan, in ta veljava jenja, kadar dan preteče, ko je izkaznico dotična ces. gosposka podpisala, je tedaj tudi očitno, da mora lastnik to brati znati, sicer ne bo vedil, kdaj pride izkaznica njegova ob veljavo in kdaj se ima za drugo oglasiti, da ne pride v kakošno zadrego brez svoje krivde. In zavoljo tega se mi zdí prestava izkaznic tudi v slovenskem jeziku potrebna.

Iz Mehovega na Dolenskem 27. svečana. Kakor so naši Podgorci o poletni suši javkali zavoljo pomanjkanja vode, zdaj še huje zdihujejo po nji. Ljudje in uboge živali zraven pomanjkanja klaje tudi žeje sahnejo, ker že cela dva mesca nimamo drugačne vode kakor pri ognji stopljeno snežnico. Ženstvo že tudi zavoljo razpokanih loncov javka, ribniški lončarji so pa tega veseli. — Bog daj, da bi skoraj jug burjo zmagal, da bi se spet podgorske luže napolnile.

Iz Ljubljane. Pretekli četertek je bil gospod Janez Guttman, pervi magistratni svetovavec, kot novo izvoljeni župana-namestnik od njih ekscelencije gosp. deželnega poglavarja grofa Chorinski-ga slovesno v prisego vzet vpričo mestnega odbora. — 1. dan t. m. je gosp. A. Praprotnik, bivši učitelj na Dobrovi, nastopil službo v naši mestni ljudski šoli pri sv. Jakob-u, ktera ima sedaj dva razreda in v kteri učita zraven Št. Jakobškega kaplana še dva druga verla učenika: v pervem (160 učencov) g. Praprotnik, v drugem (70 učencov) g. Zorin. —

Svet' Matija — led razbija,
Če ga ni — ga naredí.

Tako govorí star pregovor, pa letos se laže. Sveti Matija je najdel letos ledú na kupe, pa razbijati ga ni za-

čel, saj pri nas ne, morebiti da ima kje drugod ž njim preveč opraviti, da ga ni k nam, — ali pa si ne upa čez-nj, ker ga je preveč, in bo prepustil delo, kakor se kaže, sv. Jožefu. Terdo je pri nas še vse zamerznjeno, in če popoldne včasih enmalo odjenja, zamerzne spet čez noč, in vsaki dan skor naletuje še nov sneg. Nadloge zavolj vode so velike, in v mestu imamo tudi še to posebno težavo, da so skor vsi zakotniki zamerznjeni. Iz kmetov slišimo, da v véč krajih živini lakot žuga, povsod so pa skor zavolj vode v zadregi. Ker se je pregovor s sv. Matijem letos popolnoma pokazil, serčno želimo, da bi bil tudi prazen tisti pregovor, ki pravi:

Ak sušca dolgo sneg leží,
To setev prav močnó bolí.

Zato tedaj še zmiraj kličemo: Sv. Matija, čje si?!

Novičar iz raznih krajev.

Iz Dunaja. Današnji dunajski uredski časnik razglaša vsim avstrianskim narodom veselo novico, da se je po presvitli cesarici, kteri Bog zdravje in srečo daj! pomnožbe cesarjeve rodovine nadjati.

— C. kr. pravosodno ministerstvo je zaukazalo, da imajo v vsih kronovinah gruntne bukve berž berž skazati, koliko posojil je v njih vpisanih, in to po razločku, ali so po 5 od sto ali po nižjih obrestih vknjižene. Mislimo, da se to stika z doveršnim prevdarjanjem, ali nej dosedanja postava zoper odertijo še dalje velja ali nej pa se odpravi.

— Deržavni zakonik je razglasil cesarski patent od 7. februarja 1858, kteri zaukazuje, da se imajo notarji vpeljati v Galicii, Krakovu in Bukovini, kjer jih doslej še niso imeli.

— Da bodo skušnje, ktere je dalo letošnje popisovanje, tudi prihodnjič v tacih priložnostih koristne, bodo oblastnije sostavile, kar so o tem popisovanju opazile, in ministerstvu poslale z nasveti, ali je postavi zastran popisovanja od 23. marca še kaj pristaviti ali pa jo je v čem predelati.

— Apostoljski provikar in načelnik katoljškega misionstva v srednji Afriki, dr. Ignaci Knoblehar, je poslal dva velika slonova zoba in 23 cedrovih deblov na Dunaj, da bi se porabili v cerkvi, ktero zidajo v spominj rešitve presvitlega cesarja od smerti po kervoločnem napadu 8. februarja 1852.

Iz Ogerskega. „P. Ujd.“ piše: V Zeherju v gömerski okolici je kravar, kteri sloví dalječ kot učen dohtar in h kteremu zahaja ljudstvo v marsikteri sili pomoči iskat. Včasi ktero vgane, da se je smejati. Tako je na pr. nedavno pri neki ženitvi ženin nagloma onémel (mutast postal). Vsi ustrašeni leté svatje v Zaherje po kravarja. Ta pride, pogleda ženina, kterega sta žganje in ljubezen onemila, ojstro v očí in mu pljune potem meni nič tebi nič trikrat tako močno v obraz, da ubogi bolnik plane pokonci in se s krepkim glasom zoper tako zdravniško ravnanje braniti začne v preserčno veselje svatov, kteri niso vedli, ali bi ozdravljenemu ženinu bolj stregli ali „kunštnemu“ dohtarju!

Iz Moravskega. V mestu Litovljah so našli postarno devico v njeni stanici zmerznjeno. Ni kurila in, kakor so zdravniki dokazali, tudi jedla ne po potrebnosti. Umerla je tedaj za mrazom in gladom in našli so vendar po njeni smerti čez 7000 gl. gotovega dnarja pri nji.

Iz Italije. V Rimu so poslednje dní pretečenega mesca ljudje tako bolehali, da jih je po 135 v enem dnevu umerlo.

— Iz Napolitanskega pišejo, da se zemlja še vedno po malem pomaje včasi.

— Po uredskih izkazih je o poslednjem potresu v napolitanskem kraljestvu 30 tavžent ljudí ob življenje prišlo in 250 tavžent jih je moglo pod milem nebom prebivati, ker so bili brez stanovanj.

Iz Nemškega. „Neue Pr. Ztg.“ piše: Prav je, da si povsod prizadevajo, prekucijskim morijam v okom hoditi in če se ima kdo v tem zoper nemarljivost posamesnih deržav pritožiti, je to gotovo Francija. Al eno moramo vendar prašati: Kaj pomeni to, kar se je že tolikrat slišalo, da je cesar Francozov, na kterega plečah sloní ali z njim pade mir in red cele Evrope? Res želimo tudi mi, da se revolucia do korenine zatrè, pa ne samo s sablami in policaji, temuč bolj od znotraj vùn. Pa kteri tako vès svoj blagor in gorjé na eno upanje stavijo, kteri rečejo, da jim je samo Pariz zavetje — kakošno pričevalo podpišejo sami sebi in „evropejskemu redu“, in kako bodo obstali v uri nevarnosti? Tudi poslednji francozki kralj je veljal nekdaj kot steber mirú!

Iz Rusije. Kakor je brati, oprostovanje sužnjekov ne bo tako težavno, kakor je bilo spervega misliti. Doslej se je 14 okrajin oglasilo za oprostenje kmetov, to je, peti del celega carstva. Te okrajine so pa sicer še tako naprej pred drugimi, da se te ne bodo mogle dolgo vstavljati, une tudi posneti. Carova volja bo tedaj vendar obveljala.

— Iz ukaza, kterega je car dal, se dá posneti, da sebastopolske vojne luke ne mislijo več zidati.

Iz Francozkega. Iz Pariza 1. sušca. Časniki poslednjega tedna so na drobno popisovali porotno sodbo zoper Orsini-ta in njegove tovarše, kteri so po postavi imeli vsak svojega zagovornika. Kakor je med zarotniki zoper življenje Napoleonovo Orsini zvonec nosil, tako je med zagovorniki tudi le njegov zagovornik parižki advokat, Jules Favre pozornost vseh pričujočih na-se obračal. „Da bi dopernešeno hudodelstvo zagovarjal, nihče ne bo od mene terjal — je rekel med drugim zagovornik — le vzroke hočem razodeti, ki so gnali Orsini-ta, da je roko stegnil po življenju cesarjevem, in vzroki bi utegnili nekoliko zmanjšati grozovitne hudodelstva njegove. Strast prenapetega domoljubja je Orsini-ta hudodelnika naredila.“ To dokazati je bral J. Favre pismo, ktero je Orsini iz ječe cesarju Napoleonu pisal. Cesar sam je dovolil, da se očitno bere to pismo, ki se takole glasi: „To, kar sem v sodbi zoper se govoril, je dosti, da me smert zadene. Prestal bom to kazen, milosti pa ne bom prosil, ker se nikdar ne bom ponižal pred tistim, kteri je umoril svobodo moje nesrečne domovine v njenem pričetku; tudi je v mojih okoljšinah umreti mi le dobrota. Na koncu svojega življenja vendar hočem še poslednjič poskusiti, Italii pomagati, za ktere svobodo sem do današnjega dné vsem nevarnostim kljuboval in nji vse žertvoval. Svobodnost moje domovine je vedno edino, za kar goré vse moje strastí in to je poslednja misel, ktero hočem v teh besedah razodeti Vašemu Veličanstvu. Da ostane Evropa v sedanji ravnovagi, mora Italija svobodna biti, ali pa se morajo še huje nategniti spone, v ktere je ukovana. Ali sem mar zahteval, da mora za oprostenje njeno krí Francozov za Italijane teči? Nikdar ne! Ne vleče me tako dalječ. Italija ne terja, da Francozje niso zoper njo; ona terja, da se Francozje ne mešajo v to, ako se morda skorej boj uname. In to je, kar zamore storiti Vaše Veličanstvo, ako le hoče. V tej volji leži blagor ali pa gorjé moje domovine, življenje ali pa smert naroda, kteremu ima Evropa za večji del omike hvaležna biti. — To je prošnja, ktero iz svoje ječe do Vašega Veličanstva poslati se prederznem; ne obupam, da bi ne bil moj slabi glas uslišan. Zarotujem pa Vaše Veličanstvo, da daste domovini samostojnost, ktero je po krivici Francozov leta 1849 zgubila. Nej pomisli Vaše Veličanstvo, da so Italijani, in med njimi tudi moj oče, z radostjo prelivali krí za Napoleona Vélicega, kamorkolj jih je peljal; — nej pomisli Vaše Veličanstvo, da je pokoj Evrope in pokoj Vašega Veličanstva samega le prazna sanja, dokler Italija ni sama svoja. Naj Vaše Veličanstvu ne pustí domoljuba, kteri že na smertnem odru stojí, se zastonj oglasiti; Naj oprostí Vaše Veličanstvo

mojo domovino, in 25 milijonov ljudí bo blagoslovljalo Vas še v poznih letih.“ — Ko sta po vsem pogovarjanju deržavni pravdnik in pa predsednik porotne sodbe besedo poprijela, so se porotniki v posvetovanje podali, ktero je 4 ure terpelo. Njih sodba je znana. Obsojenci so se zoper razsodbo pritožili pri najvišji overžni sodníi; pa to jim ne bo pomagalo nič; le za nekoliko dní je zakasnjen kervavi dan. V ječi Roquette, kjer so sedaj zaperti, ne smejo z nikomur več govoriti kakor s spovednikom, opatom Hugon-om. Na galejo obsojenega Gomez-a bojo kmali tirali v Brest.

— Uradni časnik „Moniteur“ je razglasil postavo zastran varnosti.

— Rusovski car dá v Parizu pravoslavno cerkev zidati, ki bo blizo 1 milijon gold. veljala.

Odgovori na vprašanje v 8. listu:

ali labodska, lavantska ali lavantinska?

1. — Bilo je blezo leta 1836, ko sva se z rajnim dr. Zupan Jakobom poganjala, ktero koreniko bi zdaj nemška voda Lavant imela, ki je svoje dní gotovo slovenska bila, in kaj bi po nji priimek Lavantinske škofije pomenil? Nisem vedel iskrenemu Slovencu o tej reči kaj boljega povedati razun tega, da se terg na iztoku te vode v derečo Dravo Lavod, ali kakor drugi izrekajo: Labud, Labod ali Laboda po slovenski zove, kajti je oni terg še zdaj na pol slovenski, kojemu Nemci Lavamünd pravijo. To naznanilo je rajnega Zupana jako ogrelo. „To je lepo in tudi plemenito ime!“ je djal. „Korenika mu je labúd; in kdo bo tajil, da bi ne bili svoje dní v tej rajski dolini labudi plavali! Gotovo ima voda od labuda ime, od vode dolina, in od doline škofija z nekdanjim gradom, solnogradskim posestvom, v kojem se je škofija utemelila.

Leta 1843 je pisatelj ovega za Murkovo pomnoženo slovnico nekoliko berilic zapisal, ktere domače šege, kraje in imenitneje gore zadevajo. Med njimi je na strani 250—260 visoka gora Golovc na meji Koroške in Štajarske zemlje popisana, takole: „Iz rodovitne Lavantinske doline dojdeš po lepih spašnikih na verh Golovca; novi svet se tebi odpre. V zahodu pod teboj je Lavantija z svetlo reko prepasana, kteri je Labud lepo ime. Sveti Andraž prijazno iz doline gleda“ i. t. d.

To čertico, po Zupanovo in nekako pesniško skovano so čitali naprej zagrebški domorodci, ter hitro po nji ime Labudske (Labodske) škofije posneli; in leta 1846 so tudi naši bolj vroči domorodci pisati jeli: Labudska cerkev ali škofija, dokler se možje starega kopita za Lavantsko ali Lavantinsko škofijo poskušajo, rekoč: Labudski naj se terg imenuje, škofija pa Lavantinska ostane, saj ni v Labodi sedež škofa Lavantskega.“

Ktero imenovanje bi prav za prav pristno bilo, si ne upam razodeti; Novo-Slovencom je edno kot drugo, zakaj pred dvajset leti je težko Slovencov kdo „Labudsko“ ali „Lavantinsko“ cerkvo pisal ali bral. Le ta je gotova, da ima škofija in dolina od vode ali reke ime, ktero Nemci Lavant (svoje dní tudi Levant), Slovenci pa Lavo (Lavodo) zovejo, kakor se po Slovenskem več vodá enako zove, na primer: Lava pri Celji.

Moja misel je taka, da se bo Labudska težko zdržala — Lavantska preterdo sloví — Lavantinska pa mojemu ušesu najprijetneje pôje.

Rad bi videl, naj bi se med pisatelji našimi o tej reči razumevna, toda kratkočasna vojska unela, pa brez vsake zamere. Sl.

2. — Na to vprašanje se priderznem tudi jez svoje mnenje razodeti, ker sem blizo tam rojen, in so mi okoljšine in imena tistih krajev dobro znane.

Pri Rogacu na Štirskem in tudi drugod po Slovenskem se globača stoječe vode (Seefenster) imenuje: Lava. Blizo celjskega mesta se nekemu močirnemu kraju tudi pravi: Lava. Zgodovinarji terdijo, da je v današnji Lavantinski dolini jezero stalo, in še le sčasoma se je jez prederl in odteklo je jezero. Res še zdaj je po oni dolini mnogo močirja; lahko da je Nemec kakor pogosto tudi v drugih krajih še tukaj slovensko ime porabil, in dolino imenoval po vodi: Lavathal, pozneje pa zavolj lepšega izreka Lavanthal. — V Serbii je reka, ki se zove: Lab, pa sploh tudi pomeni reko srednje velikosti. Verjetno je, da tudi reka iz onega jezera tekoča se je Lab imenovala, in po ti reki tudi selo (zdaj terg) pri njenem izlivu (Lavamünd) ime Labud dobilo. Ni torej sila, ptiča Labuda od daleč tirati, da bi véliki lepi dolini, reki, tergu, in celó škofii svoje ime dal. Po tem bi se menda škofija imela imenovati: Lavatiška, in zavolj lepšega: Lavantiška škofija.

Jož. Hašnik.

3. — Prav je sprožil gospod C. vprašanje, kako se bolje piše le-to ime. Kar nas je bolj oddaljenih, ne vémo, če je iz ust ljudstva vzeto ime Labod ali ne; zakaj nar večkrat se je med nami pred slišalo: Šent-Andrejska škofija. Zdi se nam, da je ime Labod na novo stvarjeno, zatorej raji rabimo po latinski obliki Lavanta, lavantski ali lavantinski. Radi bi vendar vedili, kaj je bolj pravo.

Če smé kdo, ki ni slišal še druzega iz priprostih ust, kakor „Lofentol“, o tem vprašanji kaj govoriti, bi rekel, da se je prava oblika slovenskega imena pozabila. In morebiti bi ne bilo težko jo najti. Kakor je sedanja Salica pri Solnemgradu kdaj bila Isonta, Igonta (Juvavia str. 19. „Novice“ 1854 str. 10), tako je sedanja Lavanta kdaj utegnila biti Labonta, ali brez noslanja Labota. S tako končnico se na Kranjskem nahaja Zapota pri Ratečah, in z nekoliko podaljšano končnico na Štajerskem Oplotnica med Konjicami in Slov. Bistrico. Zamore pa tudi pervotna oblika biti Labanta, ker se v starih listinah bere Labanda (Hansiz „Germ. sacra“ II. str. 310), ravno tako, kakor je v pruskem Pomorji Persanta, ali brez noslanja Labata, kakor je na Kranjskem pri Mengšu Bišata. Korenika imena je ravno tista, ki se nahaja v imenih Laba ali Labnica. Končnica je pa gotovo le *t* ali *ta*, ne *d* ali *da*; saj v poprejšnih izgledih se povsod kaže una končnica, in če se hočejo še kteri pridjati je Aluta, Seret in Prut v Valahii in Galicii, ki so verjetno slovenskega rodú. Pa je še ime, ki se prav primerja z imenom Labanta, Labota ali Labata, namreč Lovat, ki izteka v Ilmersko jezero na Ruskem, in ima svojo strugo ravno v nekdanji domovini pervotnih Slovencov, kakor jo popisuje stari letnikar Nestor. Po takem bo, če ne ostanemo pri obliki Lavantski, pisati Labotski ali Labatski bolj prav, kakor pa Labodski. Hicinger.

4. — Če se „Lavanter“ Bisthum po slovensko „Labodska škofija“ velí, kako se pa Lavant pravi? Odgovor: Labud ali Laboda. To pa ni res. Labod se imenuje Lavamünd — terg na Koroškem, tedaj Labodska škofija = Lavamünder Bisthum. Labodski korar = Lavamünder Chorherr. Latinsko se imenuje ta škofija „dioecesis Lavantina“, ne pa olorina ali atriplicina. Vladika te škofije, ki so slovenski pisali, ko še „Labodske“ škofije ni bilo, vselej „Lavantinski“ škof pišejo, in tako razume vsak Slovenec, je že učen ali ne; poslednemu je ime „Labodske“ škofije — turško. Cvetko.

Darovi za Vodnikov spominek.

Od I.—XIII. naznanila . 659 fl. 44 kr.

Učenci 4. gimnaz. razreda v Ljubljani	7 fl.	— kr.
Gospod Bunić Anton, dijak v Zagrebu	— „	30 „
„ Č....ć Uroš, „ „	1 „	— „
„ Q. X. O. Srblin, dijak v Zagrebu	1 „	— „
„ Kolarić Ivan, „ „	— „	30 „
„ Mrkšir Mirko, „ „	— „	30 „
„ Poturičić Jovo, „ „	— „	20 „
„ Vidović Pero, „ „	— „	20 „
„ Jagić J. N., bogoslovec „	— „	30 „
„ Jelošić Slavoljub, bogoslovec v Zagrebu . .	— „	30 „
„ Kos Slavoljub, „ „ . .	— „	30 „
„ Krčelić, „ „ . .	— „	30 „
„ Mračić B., „ „ . .	— „	30 „
„ Perok Slavoljub, „ „ . .	— „	30 „
„ Rihtarić Stjepan „ „ . .	— „	32 „
„ Večković Stjepan, „ „ . .	— „	30 „
„ dr. Šulek v Zagrebu	1 „	— „
„ Bogović Mirko v Zagrebu	1 „	— „
„ Satter v Zagrebu	— „	30 „
Skupaj .	677 fl.	26 kr.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.